

„Ja by nechcel dom bez alkovne. Prečo? val sa, že pre ňu stavia a buduje. Ako sa to človek myliť môže. Toto pozorovanie znepokojilo i jeho. Oh! dnes nebolo tak, ako inokedy. Chladno rozišli sa.

Jankovi nápadné bolo toto poznamenanie. Zapamätal si ho, trebárs neriekoť ničoho.

A keď prišlo ku samej stavbe a kopaniu základu, rozpomenul sa na poznamenanie Olgy. — A keď ťahali už máry, a ona prišla obzreť pokrok stavby, s jistým uspokojením poukázal jej: „a tuto bude alkovňa!“

„Pekne! to sa mi už ľúbi. V takom dome by som už i ja volila bývať, to jest cítila by som sa spokojnou v ňom.“ Opravila sa, ale zradný rumenec, čo i len na okamženie, prelétal jej bielunkou tváričkou.

„Teší ma, že schvaľujete usporiadanie domu. Ale ešte jedno chcem spomenúť Olga Fedorovna. Pred domom chcem sriadiť kvetnú záhradu.“

„Krásne,“ prehodila ona, „ste milovníkom kvetín?“

„Som. Mám v nich záľubenie. I tento úmysel tedy schvaľujete?“

„Ovšem. Naše sestry napospol ľúba kvetiny —“

„A vy, Olga Fedorovna?“ dychtively pýtala sa Janko.

„Ja tiež. Keď hovorím o našich sestrách, myslím i seba. To náš spôsob ruský hovoriť!“

„Ach tak! ja to hneď neponímal. — Do voľte ešte ďalej rozvinúť môj plán. Z prostrednej chýže východ do záhrady kvetnej.“

„Z chýže priamo do záhrady?“ táž sa Olga, a hlas, ktorým tú otázku predniesla, už voľne prezradzoval nesúhlas.

„Nie, Olga Fedorovna. Z chýže východ na verandu, a z tejto do záhrady.“

„Rozumiem! to zaujímavý úmysel. Uskutočnite ho. A na verande sedadlá, pekne, krásne. Súhlasím!“ usmievajúc sa potutelne, povedala panna.

Druhýraz ona prišla pozrieť pokrok stavby. Ale tvár javila nejakú nespokojnosť, ba rieť možno nevrlosť. Ivan Michajlovič vodil ju všade, vysvetľoval všetko, ale ona zánovite mlčala, ani nehanila, ani nechválila. Zdalo sa mu, akoby ku všetkému ľahostajnou bola. Aká to zmena s ňou? A on blahový domie-

val sa, že pre ňu stavia a buduje. Ako sa to človek myliť môže. Toto pozorovanie znepokojilo i jeho. Oh! dnes nebolo tak, ako inokedy. Chladno rozišli sa.

„Je po všetkom,“ myslel si Janko, „tam sú všetky nádeje a túžby. Zaviedlo ma srdce. Tak je to, tomuto popustiť úzdu a neslúchať hlas rozumu. Trpké to obudenie. Ale treba mi to bolo, aby som prišiel k rozumu. Dala mi znamenitú lekcii. Dobré ti tak chlape, preceňujúc seba stal si sa smiešnym. Smiešnym? nie. Neverím, že by až k tomu náhľadu bola prišla ona! V jej oku toho nebolo. A to oko je neklamným zrkadlom duše. V ňom som vyčítal len nespokojnosť a nespokojnosť. Uvidím, či sa vyjasní.“

A čo bola príčina tej zmeny pri Olge? Hovorila s otcom o Ivanovi Michajlovičovi a otec medzi jiným riekol: že sa Ivan žení! To bolo všetko.

Služko zapadlo. Súprask zklonil sa na zem. Na oblohe nebeskej zajasaly miriady hviezd, a konečne vyšiel i bladolícý mesiac. Tak milo, príjemno bolo. Vozduch naplnený ľubým zápachom kvetín vábil do prírody. Pred domom sedí celá rodinka. I Marfa Pavlovna, i Fedor Ivanič, i Olga Fedorovna, i konečne Ivan Michajlovič. Ale shovor neplynúce obvyklým spôsobom. Každý, zdá sa, je pohrúžený do vlastných myšlienok. Fedor Ivanič, keď nemusí, nerád pohybuje jazykom. Milšie mu pri tichosti z pipy vynášať kotúče voňavého dymu. Marfa Pavlovna tiež nepatrí do radu tých žienstín, ktorých jazyk neohlubuje pokoj.

Olga Fedorovna dnes je veľmi mlčanlivá. Od posledného, chladného vyznačovavšieho sa rozlúčenia, tak jej prichodí, akoby medzi ňou a Ivanom zavisla bola rúška, ktorá prekáža sblíženie. A Ivan mlčal preto, lebo nevedel pochopiť, čo vlastne je príčinou tej chladnosti.

Ale mlčanie, zvlášte v spoločnosti ľudí, a to jedno je, čo je nesnesiteľné Olge. Nevedela ju ztrpieť. Odísť nechcela. To by bola zrejma úražka. Pozrela na Ivana a karminové ústičká slovíly:

„Je to pravda, Ivan Michajlovič, že sa ženíte?“

„Že sa žením? nie, to nie je pravda. Olga Fedorovna!“

„Nuž a bafuška hovorí, že áno! že preto budujete si dom, aby ste mali kde žiť so ženou.“

„Ach tak! ja som riekol, že mi treba vlastný dom, akže by som sa chcel oženiť, že potom nemôžem bývať v dome vašom, už i pre pohodlnosť vašich rodičov a vašu!“ odvetil Janko.

„No, všetko jedno. Tedy predsa chcete sa ženit?“

„Ovšem, to je úmysel môj! nechcel by som až do staroby ostať svobodným, samotným!“

„A svobodno opýtať sa, s kým ženíte sa?“ krásne oko Olgino uprelo sa v zrak Jankov.

„Svobodno. Len že nemôžem dať odpovede, lebo to ešte ani sám neznám,“ odvetil on nezpustiac zraku svojho z oka Olginoho.

„Nepochopujem!“ vetila ona, „objasnite že sa lepsič!“

„A predsa je tak! Srdce už volilo, ale pozorovalo dosť skoro, že mylí sa, lebo vyvolená nerozumie mu. Vrelé city moje, nevyslovené síce, ale ináčšie prejavené, odmenila až nápadnou chladnosťou!“ Čo nedopovedaly ústa, prejavilo oko, kde Ivan Michajlovič zakúsil tú nápadnú chladnosť.

Olga dobre porozumela tajnú výmlivnosť Ivanovho oka. Zklopila zrak. Rumeneц zalial jej tvár. Cítila, že Janko len ju myslí. Ladová obruba, ktorou v posledné dni umele a s veľkou obetovavosťou snažila sa obtočiť svoje vrelou láskou plápolajúce srdce, topila sa rýchle účinkom dvojstranného plameňa. Jedon mohutnou silou šlahal z tmavého oka Ivana Michajloviča, druhý nie menej silný, z jej vlastného srdiečka.

„O čom hovoríte vy?“ opýtala sa, akoby zo sna zbudená náhle Marfa Pavlovna, obráťac sa k Mladochovi.

Janko predeseny prišiel do zmatku a neznal okamžite odpovedať.

„Oj drahá matuska!“ ozvala sa bystro Olga, vrhnuť sa na matkinu šiju: „Ak mu rozumiem, on mňa miluje!“

Ivan Michajlovič klaknúc ku nej vrele tísnil Olginu pravicu na svoje perny.

Mlčanlivý otec až teraz pozoroval, že deje sa niečo nadobýčajného. Olga na prsiach matkiných ukrýva rumencom poliatu tvár, Ivan klačiac pri nej, caluje jej vrelo ruku: „Čo to s vami?“ preriekol. „Vy sa lábate, a netrúfate si vzájomne vyznať lásku? Ej! Ivan Michajlovič, fubezný brat ty, sduver sa mne, a ja budem tvojim pytačom. Ci tak Olga?“

Ale toho už nebolo načím. Len rodičovské poželhanie, o to prosili oba otca i matku. A tí jim ho s radosťou udelili. Veď videli poistené šťastie a blaho druhej dcéry, i milovaného Ivana Michajloviča!

VIII.

Sme na konci poviestky našej. Vraciame sa ta, z kade sme vyšli, na olšinskú faru.

Ostarnul pán farár, ostarnula i jeho sestra, odtedy, čo sme ich poslednýkrát videli. Ešte dva tri roky vo veku, v ktorom oba boli, zanechávajú zrejmé šlápeje po sebe. Mimo toho nezmenilo sa ničoho v pomeroch.

Medzi sebou málokedy pripomenuli syna svojho nebohého brata Michala. Bol si sám vina. Jeho tvrdošijná mlčanlivosť omrzela strýca a tetke vynucovala často horké slzy zo zoslabnutých očí. Strýc mu neznal odpustiť tú hroznú nevdačnosť, zanevrel na neho a ani meno jeho nevyšlo z jeho úst.

Nie tak tetka. Ona síce tiež nehovorila o ňom, lebo znala, že je to bratovi nemilé, ale tým častejšie myslievala na neho. A veru trpké boli tie slzy, ktoré nikým nepozorovaná prelievala. Ale on o tom neznal. Veď ináčšie nemožno, žeby nebol mal ľútosť a neozval sa.

„Dobre sa mu vodí,“ končievala bolastne dumy svoje, „to dokázal, keď poslal tie peniaze a preto zabudnul na nás. Zachvátil ho znovu prúd bujného života, nuž akože mu myslieť na starého strýca a tetku? Boh nech ho opatrjuje a ostrýha!“

Nebola to obyčajná doba návštevy, keď pán farár vnišiel do chyže sestričky. Zadívala sa neobyčajnému príchodu. Ale pán farár nezdal sa pozorovať jej prekvapenie a hovoril:

„Už je i Gábor Olšinský na čistom. Práve mi hovoril richtár, že už odpredali celý jeho majetok, a že veru ani to nestačí na zplatenie

dlžob. Tak hľa na yzyvoc idú naše zemianske rodiny. A jich majetky dostávajú sa do rúk židov. „I tento majetok dostal sa reku do rúk izraelských?“ poznamenal som ja. „Sláva Bohu nie!“ odpovedal richtár. „Nuž a znáte, kto ho kúpil?“ opytujem sa ďalej. „Bol som vraj i ja pri licitácii v pozemno-knižnom úrade pri okresnom súde, lebo sme ho chceli kúpiť pre obec, akby bolo možno. Ale boli tam inakší kupci, ako my. S tými sme sa my nemohli pustiť do zápasu. Vypriahli sme dosť skoro. Ale sme len ostali, aby sme soznali, kto zvíťazí. Bol tam jeden kupec z Turca, Bocikom ho tuším nazývali, i s fiškálom. Tí vedno kupovali a nabíjali tak, že všetkých ostatných, zväčša židovských kupcov odpúdili. No preplatili hodne ten majetok. Nuž ale keď ho len za každú cenu chceli mať. Ale oni to nekupovali pre seba, ale pre jiného, ktorý ani prítomný nebol.“ „Nuž tak reku predsa ten nevíete kto ho kúpil?“ „Ej ba vieme!“ hovoril ďalej richtár. „Ako že by sme nevedeli. Keď už nikto nechcel dať viac, ako títo sľubovali, a keď jim ho už chceli prirknúť, preukázali sa títo dvaja s plnomocenstvom, a z toho vysvitlo, že kupovali pre jakéhosi Ivana Michajloviča Rusa!“ No ver mi sestra, že ma toto nepotešilo.“

„Tedy Rusa dostaneme sem?“

„Rusa. Neviem, či by naostatok nebolo lepšie, keby ten majetok bol kúpil nejaký žid, ale Rus — Rus! to je hrozné! Čože bude z nás, ak sa nám títo tu uhostia? Smutno, smutno!“ krútil šedivou hlavou pán farár.

„Čo Boh činí, všetko dobré je!“ vyvolala Luiza skrušeným srdcom, a tým upomenula pána brata, že veru i jemu tak urobil príchodi.

„Pravdu máš! Staň sa vôľa Božia! — a kresťan je len vždy kresťanom, čo je i šismatik! —“

O niekoľko dní bolo veľmi živo v Olšine. Prišli zedníci, tesári, maliari a ešte jiní remeselníci, a obnovovali pánsky kaštieľ s veľkým pospechom. Veď vraj majiteľ nový o ne dlho príde a chce mať všetko v poriadku.

Ale tam bolo i práce. Pod rukami spoločných remeselníkov tak sa znova ten kaštieľ, že nebol ani k poznaniu. Akoby bol novučičký nový!

A nie len to, ale i zapustená a burinou zarastlá veľká zahrada na vidou bci menila tvárnosť svoju, keď pod vedením spôsobilého, učeného zahradníka len ako zapusta mravcov hemžilo sa prachujuce ľudstvo.

I ten Bocik, čo ho richtár pri licitácii videl, prišiel, aby poobzeral pokrok prác a v prítomnosti richtárovej hovoril, aby nehľadeli na nákladky, len usilovali sa, aby všetko čo najlepšie a najkrajšie vystrojené bolo. A dozorcovi pri týchto prácach naložil, ak budú potrebné peniaze, aby len jemu písal. „A veru tie nákladky vynesú i na desať tisícok,“ tvrdil richtár.

Nuž ale keď len všetko bolo na čas hotové. To bola hlavná vec.

Jasné boly tie slovenské Tatry, ožiarené zlatými lúčami sluka dňa 18. júla. A v tento deň prísť mal nový majiteľ do Olšín. Zvedavé bolo obyvateľstvo na jeho príchod. Veď tam nikto nebol videl ešte živého Rusa. A ako jich opisovali, to ešte zväčšovalo túto zvedavosť.

Deň ten bol naozaj sviatkom pre Olšincov. Nikomu nechcelo sa do práce. Každý chcel prvý vidieť nového pána, preto popri ceste stáli v radoch starí i mladí, mužskí i ženy, chlapi i dievčatá, všetko, všetko, čo sa len voľne pohybovať mohlo.

„Už idú!“ volajú tí, čo najďalej od obce stoja, keď videli prichodiť mať kočiarov a vozov. A „už idú!“ ozývalo sa z úst do úst až do obce. Počuli to i na fare.

„A či by si ty nemal ísť privítať —“ osmelila sa poznamenať tetka.

„Nie!“ pretrhol jej reč farár. „jeho povinnosťou je navštíviť najprv mňa. Ešte, keby bol našinec, nepoviem. Ale takto, nie, neidem! Boh zná, čo je za človeka, a potom nezabúdaj, že je Rus. Čo by rieklí i tam i tam, veď vieš, kde myslím, keby som mu šiel na kompliment.“

A pán farár ostal doma.

V tom ozvalo sa v obci hromovité „sláva mu! sláva mu!“ až hrkotaly obloky farské.

„Aha! už je tu. Bože môj, ten náš ľud nezná ani kto to prichodí, a volá mu na slávu. Boh daj, aby tento hlučný pozdrav zaslúžil si svojim životom a kresťanskými skutkami medzi nami!“ túžobne prihl pán farár.

Huk mŕknul. Alebo, asnaď len ďalej preniesli ho, ta ku kaštielu, ktorý stál na protivnom konci obce. Ľudia, keď videli, čo vidieť chceli, šli každý po svojej práci, len zastupy zvedavej mládeže obťáhali kašiel a nehýbali sa z tade, zprevádzajúc všetko veľkou zvedavosťou, čo videli.

Pán farár opustiac sestrina chýzu a ju v nej, siel do svojej chyže.

„Čo sa tí chlapeč hŕnú sem?“ volal, keď pozrel cez oblok na ulicu, a videl všetku nádejepnú mládež olšinskú hŕnúť sa ku fare. „Čo to má znamenať?“ Pán farár blížil sa ku dverom, aby rozohnal samopašné deti. Ale vrátil sa. Čul kroky v pitvore. Už sú pri dverach. Klopú. Otvoria sa dvere, a dnu vstúpi vkusne oblečený pán, na ramene vedúc riecť možno krásavicu ženu.

„Ha! to dozajista nový majiteľ panstva, pekne od neho, že ma prichodí navštíviť. Poznať, že zná slušnosť.“ Tieto asi myšlienky rýchlostou blisku preletely mysľou pána farára. Pozerá na prichádzajúcich.

Tito zastali v chyži a pozerajú na neho. Nikto nehovorí.

Trárou cudzinca preletel úsmev. A on pustiac

rameno ním vedenej krásnej ženštiny, zvolá:

„Strýc, môj drahý, jediný! muž ma už ani vy nepoznáte? veď som to ja, syn vášho brata Michala — a to je moja lúba žienka Olga!“ a objíma strýca svojho.

„Luiza!“ skríkne celou silou pán farár, tak že ho dobre oúť mohli u tretích susedov. A Luizka náhlým krokom príbežkala.

Zastala vo dverach. Zalámaje rukami. Divadlo nevídané, neslýchané. Čo sa to robí? Jej brat, farár v Olšine, objíma a bozkáva cudzú ženskú, a dakysí cudzinec hľadá na to, a teší sa. Luizka je vo vytržení, nič nechápe. Hlava sa jej točí, akoby závrat mala.

„Tetka ľubezná!“ zvolá Janko. Po hlase ho poznala. A okamžite všetko rozumela. I objíma hneď Janka, hneď Olgu, ba dostalo sa i bratovi, a radosť nedá jej prehovoriť slova. Len prúd slz neprestajne leje sa upadlými lícami. O bárby nikdy trpkjších neprelievala, ani ona, ani jej milí!

Janko i s Olgou pobavili sa za dva mesiace v Olšine. Za ten čas strýc i tetka boli ich hosťmi. Potom vrátili sa do Betianky k veľkému zármutku strýca a tetky, ako i Olšincov, ktorí zakúsili mnohé dobrodružia štedrej ruky nových obyvateľov panského kaštiela. Ale sľúbil Janko, že on každoročne prichodíť bude požiť si za niektorý čas v svojej Olšine. Dôchodok z tohoto panstva dal strýcovi, aby ho dla svojho najlepšieho vedomia upotrebil ku dobročinným cieľom. A ten svedomite safáril s ním.

Ale v Olšine i pozdejšie vždy bol sviatočný ten deň, keď Ivan Michajlovič, alebo Janko Mladoch, so svojou lúbou, krásničkou manželkou, a pozdejšie i s dieťkami navštívil svoj majetok. A Olšincania z úprimného srdca priali mu: aby dlho, dlho obnovovať mohol návštevy svoje!

Mladoch.

Mučedlnica.

Obrázok z upovedomelého slovenského života.
(Dokončenie.)

Dávid Turinský a Kornel Jesenský, dvaja páni bratia sedeli si spolu jedného dňa po obede, vykladajúc si svoje zkušnosti.

„Pán brat, môj drahý! ja s mojim synom Augustom bádeme mať nesmierny kríž, už to vidím; ten chasník nechce nasledovať múdru radu vášho pána zata. Pri svojom študovaní ma temer už o celý môj majetok pripravil, a teraz sa mi na ostatok ešte toho potešenia dostane, že sa chlapík stane proletárom.“

„My sme, drahý pán brat, nešťastní otcovia, glossoval pán Kornel, „viete, čo je s mojou Helenou?“

„Pozná som, že je doma, že vás príša navštíviť?“

„Áno, navštíviť. Môj zat ju vyhnal z domu. Ona sa, pomyslíte si len, opovážila prímlúvať sa za toho z zezrady obvineného lotra Jarinského, bývalého tunajšieho učiteľa, teraz uväzneného. Teraz mi leží tu v horúčke, celú